

FINHOLMIN RANTA-ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

7.10.2021

Sisälllys:

1. JOHDANTO	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	4
3.1 Finholminflada	4
4. LUONTOTYYPPIKUVIOT	5
5. PESIMÄLINNUSTO	8
5.1 Menetelmät	8
5.2 Tulokset ja niiden tulkinta	9
6. LEPAKOT	10
6.1 Menetelmät	10
6.2 Tulokset ja niiden tulkinta	11
7. VIITASAMMAKKO	11
7.1 Menetelmät	11
7.2 Tulokset ja niiden tulkinta	12
8. MUU LAJISTO	12
9. YHTEENVETO	13
10. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	13

Kannen kuva: Finholminflada kuvattuna fladan etelärannalta. Kuvan keskellä fladan suuaukko ja siitä vasemmalle Finholmi.

Pohjakartta ja ilmakekuva: © Maanmittauslaitos 10/2021

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
Hanhenkaari 10 as 16
21420 Lieto
Puh. 045-6793602
www.envibio.net

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä Kustavin Anavaisissa sijaitsevan Finholmin ranta-asemakaavan luontoselvityksen (kartta 1).

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa alueen luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyi pesimälinnustokartoitus, lepakkoselvitys, viitasammakkokartoitus, muiden EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteiden lajien ja uhanalaisten lajien esiintymien selvitys sekä luontotyyppikartoitus. Luontotyyppikartoituksessa kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyytit, luonnonsuojelulain 23 §:n mukaiset luonnonmuistomerkit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, valtakunnalliset Metso-kriteerit täyttävät kohteet, uhanalaiset luontotyytit sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyytit. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyyppikuvioidiin.

Luontoselvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Maastotyöt tehtiin touko-elokuussa 2021. Työn tausta-aineistoksi hankittiin Suomen Lajitietokeskuksesta tiedot alueelta aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Työssä hyödynnettiin myös Tiira-lintuhavaintopalvelua (www.tiira.fi).

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Anavaisten länsiosassa. Se kattaa Finholmin niemen (kartta 1).

Alue on pääosin jo rakennettua. Niemen kärkeen johtaa entisen salmen yli pengerretty tie, jonka molemmiin puolin mökit sijaitsevat. Ne on rakennettu kallioisen mäntymetsän keskelle. Paikoin kalliit ovat lähes puuttomia. Paikoitellen pohjois- ja länsirannalla ne kohoavat jyrkänteinä suoraan merestä. Saaren itäpuoliskon eteläosassa on rakentamatonta metsää. Finholmin itäpuolella sijaitseva ruovikkorantainen Finholminflada on suojainen ja matala.

3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOhteet

Alueen luontotyyppjä ja kasvillisuutta havainnoitiin ensimmäisen kerran jo kevään viitasammakko- ja alkukesän linnustokartoitusten yhteydessä. Varsinainen tarkempi luontotyyppien ja kasvillisuuden kartoitus tehtiin 5.8.2021, jolloin mm. päätettiin lopulliset kuviorajat. Kartoituksessa keskityttiin tarkastelemaan Finholmin rakentamatonta osaa sekä Finholminfladaa. Niemellä sijaitsevien kesämökkien pihapiirit rajattiin luontotyyppikartoituksen ulkopuolelle.

Finholminfladalla on biologisia arvoja. Muita arvokkaita luontotyyppjä ei löydetty.

3.1 Finholminflada

Finholminfladaa ei luokiteltu maantieteellisessä mielessä fladaksi Lounais-Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä vuonna 2008 (Sydänoja 2008). Julkaisussa ei kerrota tarkempaa syytä tälle. Fladan suu ei vaikuta ainakaan hiljattain ruopatulta, joten kenties syynä on riittävän selvän kynnyksen puuttuminen fladan suulta. Finholminflada on matala ja varsin suojainen lahti, jonka itä- ja etelärantoja reunustaa ruovikko (kuva 1). Kaava-alueeseen kuuluvalla rannalla ruovikkoa on vain alueen eteläosassa Finholmin niemen

tyvellä, josta pohjoiseen ruovikko nopeasti kapenee päättyen kokonaan rannan muuttuessa kallioiseksi. Kaava-alueeseen sisältyvällä fladan rannalla kasvaa järviruo'on lisäksi mm. merisuolaketta, luhtakastikkaa, rantamataraa, merirannikkia, meriluikkaa, merikaislaa, syysmaitiaista, ruokonataa ja ketohanhikkia.

Maankäyttösuositus: Fladoilla on suuri merkitys mm. kalojen kutupaikkoina ja suojaaisina kalanpoikasten elinympäristöinä. Selvitysalue rajoittuu Finholminfladan länsirantaan. Fladan suun tienoilla on jo kesämökkien kohdalla muutamia venelaitureita. Yksi laituri sijaitsee myös vähän etelämpänä kalliorannalla. Fladan luonnontilan suojaamiseksi olisi suotavaa jättää kyseisestä kalliorannasta etelään sijaitseva ranta rakentamatta (katso kartta 2). Fladan suuta ei tulisi myöskään ruopata ainakaan ennen kuin asiaa on tarkemmin selvitetty.

Kuva 1. Finholminflada kuvattuna Finholmista.

4. LUONTOTYYPPIKUVIOT

Selvitysalueelta erotettiin neljä luontotyyppikuviota, jotka esitellään alla. Lopullinen kuviojako suoritettiin 5.8.2021, jolloin kuviot myös inventoitiin tarkemmin. Kuviot on merkitty karttoihin 2-3.

Kuvio 1: Katso kohde 3.1 "Finholminflada".

Kuvio 2: Maatunut ruovikko – ruovikoitunut rantaniitty, jota niitetään (kuva 2). Niitto ei ulotu avoveden reunaan asti. Kuviolla kasvaa esim. juolavehnää, rantamataraa ja ketohanhikkia. Metsänreunan lähellä on tervaleppiä.

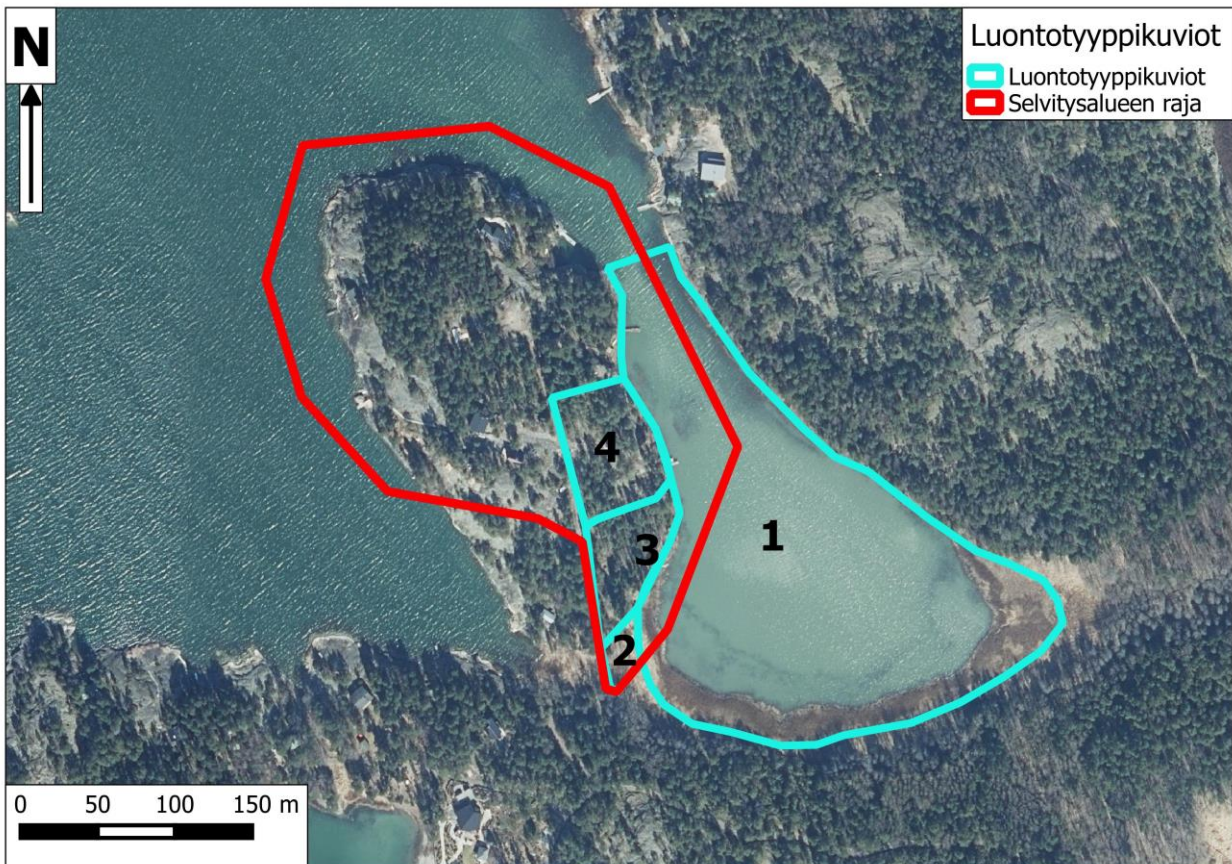
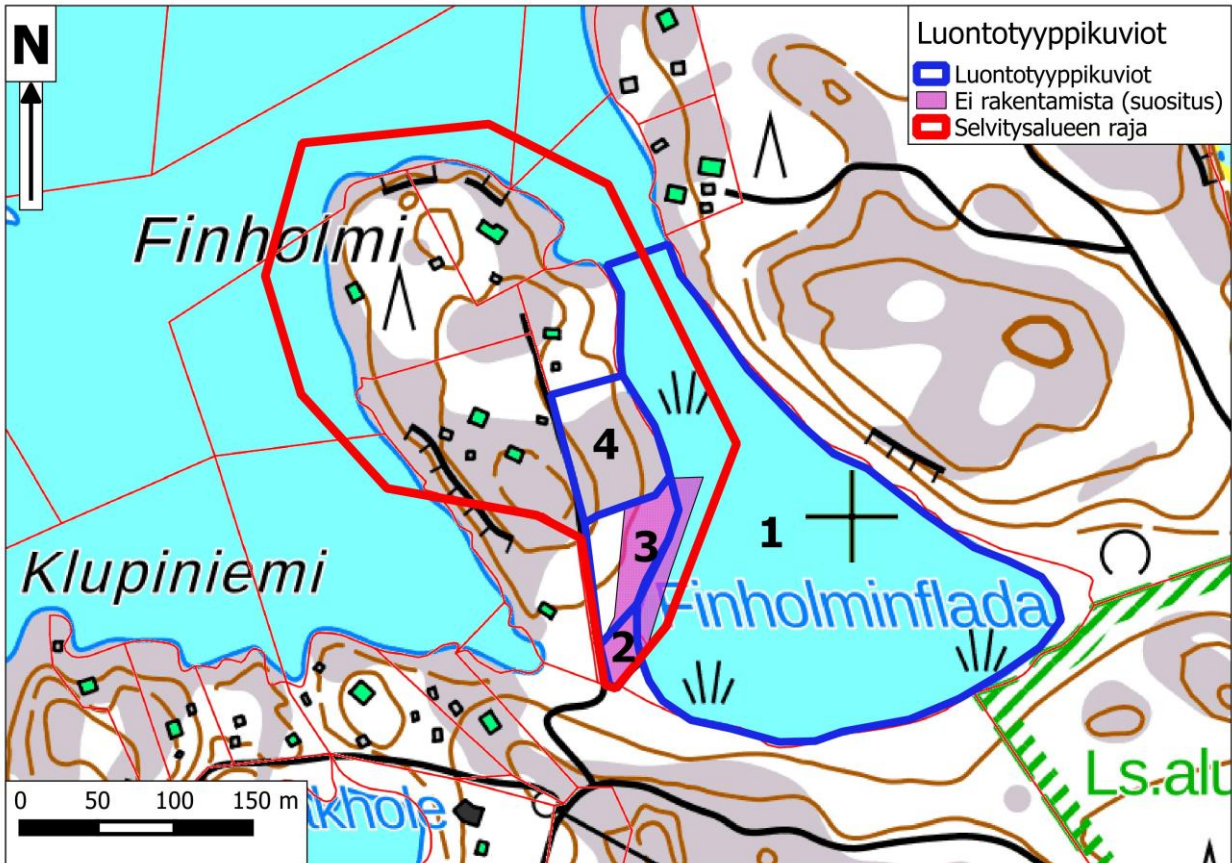

Kuva 2. Niitettyä ruovikoitunutta rantaniittyä luontotyyppikuviolla 2.

Kuva 3. Harvennettua kangasmetsää luontotyyppikuviolla 3.

Kuvio 3: Tuore – kuivahko kangasmetsä fladan rantaan viettävässä rinteessä (kuva 3). Kuviolla kasvaa harvennettua nuorehkoa puustoa (kuusta, koivua ja mäntyä), jonka seassa on joitakin kilpikaarnaisia ylispuumäntyjä. Kuvion yleisilme on puistomainen. Kenttäkerroksen tavanomaiseen kasvistoon kuuluvat mm. puolukka, mustikka, metsälauha ja oravanmarja. Puihin on ripustettu joitakin pikkulinnunpönttöjä sekä telkänpönttö.

Kartat 2-3. Luontotyyppikuviot maastokartalla ja ilmakuvalla.

Kuvio 4: Vähäpuustoisia karuja avokallioita ja kuivaa mäntymetsää, jossa kallio on lähellä maanpintaa (kuva 4). Pienikokoinen puusto on melko vanhaa, mutta lahoppua ei juuri ole. Kuviolla on myös vähän katajaa ja kuusen taimia. Kasviston lukeutuvat esim. metsälauha, kanerva, mustikka, puolukka ja ahosuolaheinä. Maasto ei ole kovin kulunutta kesämökkien läheisyydestä ja rannalla sijaitsevasta venelaiturista huolimatta. Puihin on kiinnitetty pikkulinnunpönttöjä.

Kuva 4. Avointa kallioita luontotyypikuviolla 4.

5. PESIMÄLINNUSTO

5.1 Menetelmät

Alueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmällä (Koskimies & Väisänen 1988). Varsinaisia kartoituskertoja oli kaksi (taulukko 1), minkä lisäksi linnustoa havainnoitiin myös muun maastotyön ohessa (mm. ennen viitasammakkokartoituksia 8.5. ja 16.5.). Sää oli molempina kartoituspäivinä linnustokartoitukselle suotuisa.

Kartoituslaskennassa selvitysalueen rakentamaton osa käveltiin niin tiheästi läpi, että kaikki siellä oleskelevat lintuyskilöt voitiin havaita. Lisäksi merkittiin muistiin muualla niemellä havaitut linnut. Kartoitukseen sisältyi myös Finholminflada ruovikkoineen. Apuvälineinä käytettiin kiikaria, GPS -laitetta sekä etukäteen tulostettuja suurimittakaavaisia karttoja. Kaikki havaitut lintuyskilöt merkittiin tulostetuille paperikartoille ja samalla merkittiin muistiin tieto lajista, sukupuolesta (jos mahdollista määrittää kiikarilla),

yksilömäärästä ja käyttäytymisestä (laulava koiras, poikasille ruokaa kuljettava emo, varoittava lintu, pari ym.). Selvästi yli lentävät linnut jätettiin huomioimatta, mutta alle 50 metrin päässä selvitysalueen rajan ulkopuolella havaitut yksilöt merkittiin muistiin, sillä niiden reviiri sijoittuu suurella todennäköisyydellä osittain selvitysalueelle.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
31.5.2021	9.25-9.55	Lämpötila +14 °C, heikkoa tuulta, pilvistä
8.6.2021	9.25-9.55	Lämpötila +21 °C, heikkoa tuulta, enimmäkseen pilvistä

Taulukko 1. Lintulaskentapäivät, laskenta-ajat ja vallinnut säätila.

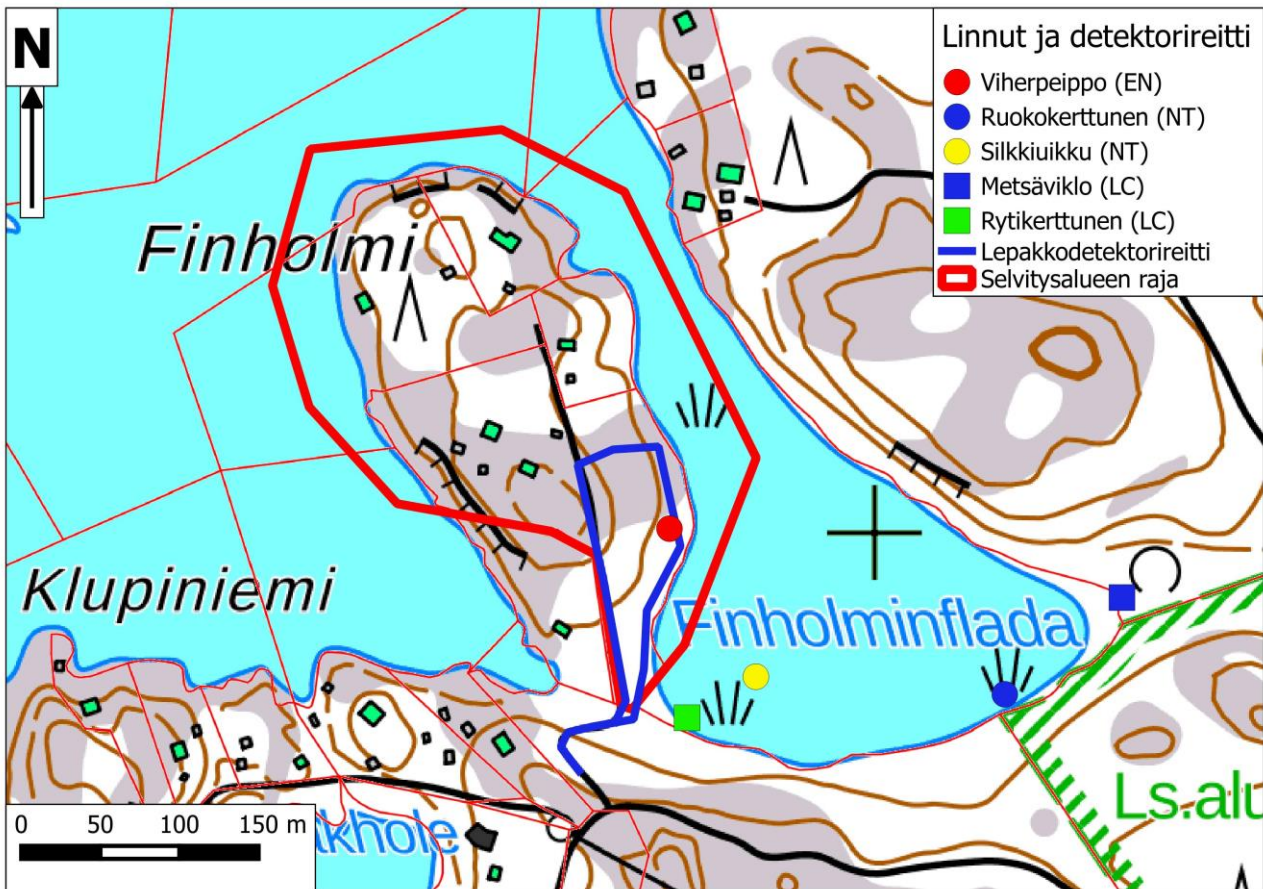
Tehdyt lintuhavainnot vietiin paperikartoilta paikkatieto-ohjelmistoon erotellen eri laskentakertojen havainnot toisistaan. Reviiriksi tulkittiin kaikki havainnot laulavista koiraista, pesistä, ruokaa kuljettavista emoista ja varoittavista linnuista. Jo yhdellä laskentakerralla saatu havainto tulkittiin reviiriksi. Lähellä toisistaan tehtyjen eri laskentakertojen havaintojen tulkittiin tarkoittavan samaa reviiriä. Samaksi reviiriksi tulkittujen havaintojen välinen maksimietäisyys vaihteli hieman lajeittain, mutta nyrkkisääntönä voidaan pitää noin paria sataa metriä, jota kauempana toisistaan eri laskentapäivinä tehdyt havainnot tulkittiin eri reviireiksi. Käytännössä tulkinta oli pääosin yksiselitteistä.

5.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Selvitysalueella, sen välittömässä lähiympäristössä ja Finholminfladalla tulkittiin pesivän kaikkiaan 14 lintuparia. Pesimälajeja oli yhteensä 11. Pesimälajit ja niiden parimäärät olivat: kirjosiippo (1 pari), metsäkirvinen (1 pari), metsäviklo (1 pari), mustarastas (1 pari), pajulintu (2 paria), peippo (2 paria), ruokokerttunen (1 pari), rytikerttunen (1 pari), silkkiuikku (1 pari), talitiainen (2 paria) ja viherpeippo (1 pari). Lisäksi heinäkuun lopulla nähtiin kyhmyjoutsenpari yhden poikasen kanssa Finholminfladalla.

Pesimälinnusto on suurimmaksi osaksi rakennetulle, karua kallioista mäntymetsää kasvavalle ranta-alueelle tyypillistä. Finholmissa oli yksi erittäin uhanalaisen viherpeipon reviiri (kartta 4). Laji on yhä melko tavallinen, vaikka tämän aiemmin varsin runsaan, mm. pihossa ja puutarhoissa pesivän, linnun kanta onkin voimakkaasti taantunut. Finholminfladan ruovikoissa pesivät rytikerttunen, silmälläpidettävä ruokokerttunen ja silmälläpidettävä silkkiuikku. Uikkujen pesää ei pystytty paikantamaan, joten tarkempaa tietoa sen sijainnista ei ole. Fladan itäpuolen tervalepikossa olevan ojan varrella varoitteli metsäviklo.

Linnustoon perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

Kartta 4. Tärkeimmät pesimälinnut ja lepakkokartoituksissa kuljettu reitti. (EN=erittäin uhanalainen, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen)

6. LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit sisältyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

6.1 Menetelmät

Lepakkokartoitus jakaantui detektorihavainnointiin ja lepakoille sopivien päiväpiilojen sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkojen etsintään.

Lepakkoja havainnointiin detektorilla kahtena yönä (taulukko 2). Havainnointi aloitettiin aikaisintaan noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sääolosuhteet olivat molempina öinä

hyvät. Havainnointi suoritettiin kävelemällä ennalta suunniteltu reitti (kartta 4) havaintoja tehden.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
29.7.2021	23.05-23.15	Lämpötila +18 °C, lähes tyyntä, lähes selkeää
30.8.2021	21.10-21.20	Lämpötila +15 °C, tyyntä, selkeää

Taulukko 2. Detektorihavainnointiajat ja vallinnut säätila.

Lepakoille sopivia päiväpiiloja sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja (mm. linnunpönttöjä, kolopuita ja maakellareita) etsittiin muun maastotyön yhteydessä.

6.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Selvitysalueella ei havaittu lainkaan lepakoita. Finholminflada sopisi hyvin vesisiipan saalistusalueeksi, ja niitä saattaa siellä ruokaillakin, mutta Finholmin rannoilta ei lajia tässä työssä havaittu. Finholminfladan eteläpuolen tiellä havaittiin saalisteleva pohjanlepakko, ja todennäköisesti pohjanlepakoita liikkuu myös selvitysalueella, mutta niitä ei vain osunut varsinaiselle kartoitusreitille. Finholmissa on linnunpönttöjä, joita lepakot voivat käyttää päiväpiiloinaan. Luonnollisesti lepakoita voi oleskella myös rakennuksissa.

Lepakoiden esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

7. VIITASAMMAKKO

7.1 Menetelmät

Viitasammakon elinympäristöä ovat suot, vesistöjen rannat ja erilaiset pienvedet kuten ojat ja lammet sekä näiden läheiset maa-alueet. Se voi elää jopa vähäsuolaisessa murtovedessä. Viitasammakko on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Viitasammakko muistuttaa ulkonäöltään huomattavan paljon tavallista ruskosammakkoa. Parhaiten lajit erottaa toisistaan kutuäänistä, jotka eroavat selvästi. Viitasammakon kutuääntely muistuttaa veden alle painetusta tyhjästä pullosta nousevien ilmakuplien pulputusta. Sen on kuvattu kuulostavan myös pienen koiran haukunnalta.

Ruskosammakon kurnutuksesta selvästi poikkeava ääni on melko hiljainen, ja se kuuluu korkeintaan noin sadan metrin päähän.

Finholminfladan ruovikkoiset rannat voivat sopia viitasammakon kutupaikaksi. Fladan itä-, etelä- ja länsirannoilla suoritettiin kahtena iltana toukokuussa kutevien viitasammakkojen havainnointia (taulukko 3). Sää oli molempina iltoina tarkoitukseen sopiva. Kartoituskohdaksi valittiin toukokuu, sillä merivesi lämpiää sisävesiä huomattavasti hitaammin, joten kutu ajoittunee jonkin verran pieniä sisävesiä myöhemmäksi. Ajankohta osui varsin todennäköisesti viitasammakon kutuaikaan, sillä 11.-12.5. välisenä yönä kuultiin useita kutevia viitasammakkokoiraita Euran Vähäjärvellä. Kyseessä on pieni, rehevä järvi.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
8.5.2021	20.00-20.30	Ilman lämpötila +7 °C, heikkoa tuulta, selkeää
16.5.2021	21.30-22.00	Ilman lämpötila +10 °C, tyyntä, selkeää

Taulukko 3. Viitasammakon havainnointiajat ja vallinnut säätila.

7.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Viitasammakkoja ei havaittu. Finholminfladan ruovikot rajoittuvat ilmakuvaan mukaan melko jyrkästi avoveteen siten, ettei ruovikon sisään ilmeisesti jää suojaisia avovesilaikkuja, joita viitasammakot tyypillisesti suosivat.

Viitasammakon esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

8. MUU LAJISTO

Suomen Lajitietokeskuksen tietokantojen perusteella selvitysalueelta tai sen välittömästä lähiympäristöstä ei tunneta ennestään muiden uhanalaisten, silmälläpidettävien tai EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteen lajien esiintymiä eikä niitä löydetty tässäkään työssä. Alueen mäntymetsät eivät sovi liito-oravan elinympäristöksi, minkä lisäksi on todennäköistä, etteivät liito-oravat pysty ylittämään Anavaisten ja mantereiden välisiä salmia.

9. YHTEENVETO

Finholminfladan ranta olisi kaava-alueen eteläosassa hyvä jättää rakentamatta.

10. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2.uusittu painos. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Nieminen, M. 2017. Liito-orava (*Pteromys volans* Linnaeus, 1758). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Saarikivi, J. 2017. Viitasammakko (*Rana arvalis* Nilsson, 1842). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90-96. Suomen ympäristö 1/2017.
- Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. (www.lepakko.fi)
- Sydänoja, A: 2008. Saaristomeren ja Selkämeren fladat. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1/2008. 71 s.

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO -ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.

www.vanhatkartat.fi